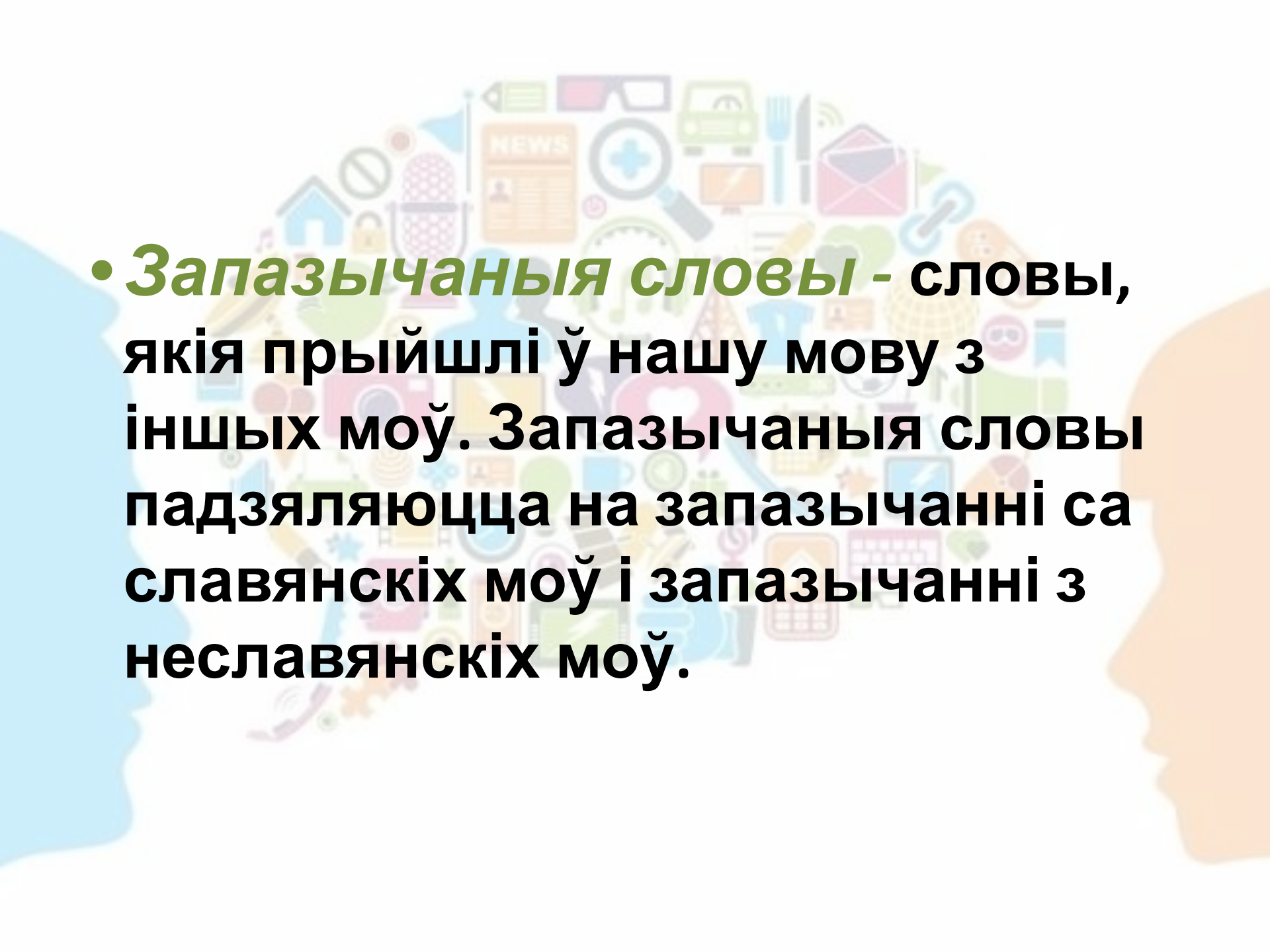

Запазычаныя СЛОВЫ

-
- ***Запазычанья словы*** - словы, які прыйшлі ў нашу мову з іншых моў. Запазычанья словы падзяляюцца на запазычанні са славянскіх моў і запазычанні з неславянскіх моў.

Запазычанні са славянскіх моў:

- **Паланізмы:** відэлец, зброя, маёнтак, чвэрць, кабета і г.д.
- **Украінізмы:** забабоны, бацькаўшчына, ежа, агортваць, боршч, прыкмета, побыт і г.д.
- **Русізмы:** чайнік, сталовая, пераварот, забастоўка, абшчына і г.д.
- **Стараславянізмы:** рыза, бес, уласны, хрыбет
- **З чэшскай мовы:** праца, калготы, блакіт.

Запазычанні з неславянскіх моў:

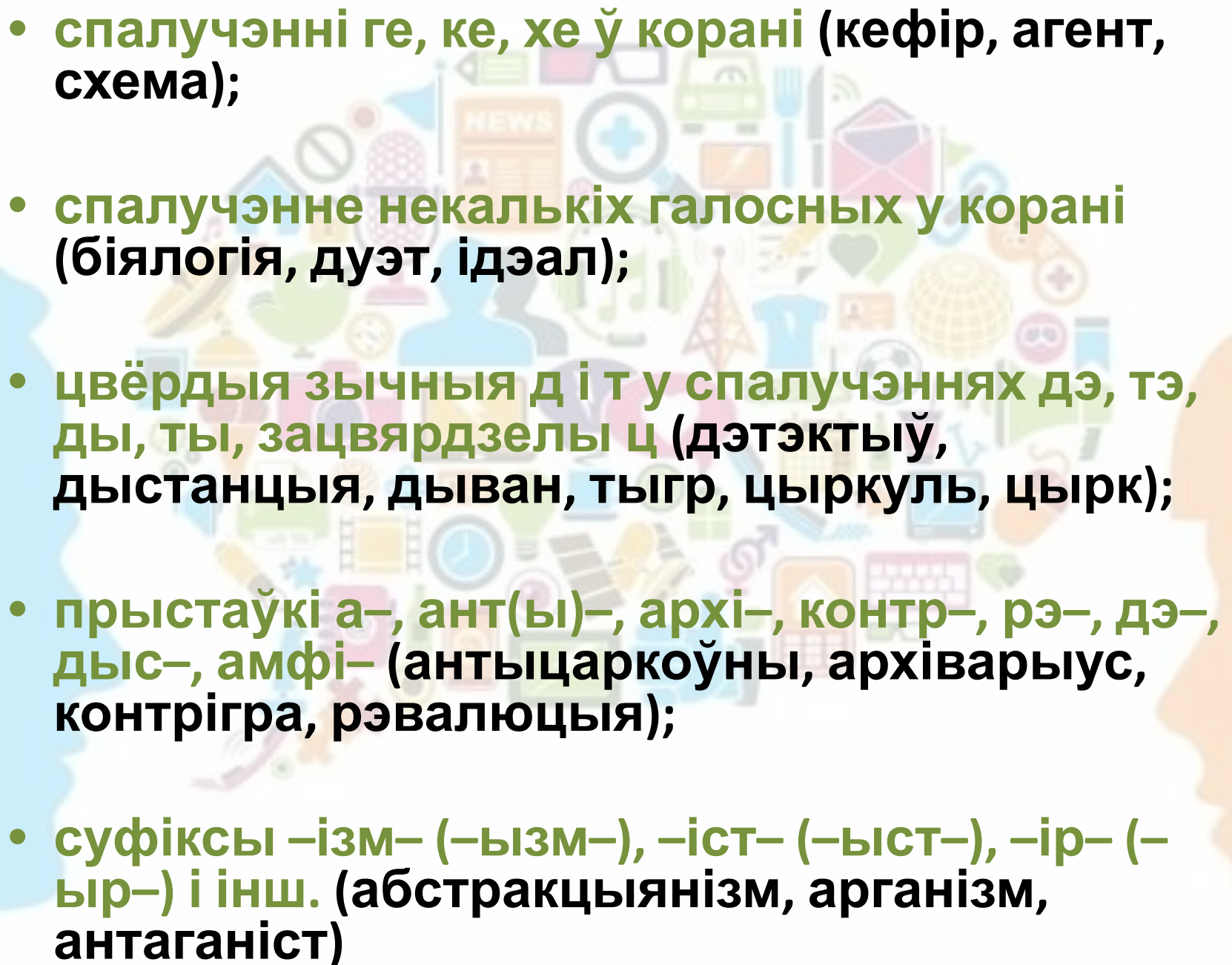
- **Лацінізмы** (з лацінскай мовы): талент, акцёр, аркуш
- **Літуанізмы** (з літоўскай мовы): намітка, свіран, дойдлід
- **Цюркізмы** (з татарскай мовы): баран, дыван, туман
- **Грэцызмы** (з грэцкай мовы): акадэмія, алегорыя
- **Германізмы** (з нямецкай мовы): штаб, вахта, шпіль
- **З французскай мовы**: багаж, сеанс, гуаш

- **З італьянскай:** банк, валюта, макарона, опера, памідор, парасон
- **З фіна-вугорскіх моў :** акула, кілька, пельмені, сані, тундра
- **З гішпанскай:** каньён, кафетэрыі
- **З кітайскай:** чай, жэнь-шэнь
- **З японскай:** дзюдо, кіmano, сушы, цунамі

Многія запазычаныя словы былі асвоены беларускай мовай фанетычна і граматычна і цяпер не ўспрымаюцца намі як чужыя.

Прыметамі запазычанасці з' яўляюцца:

- **нескланяльнаць назоўнікаў** (кіно, даміно, шымпанзэ, кенгуру, калібры, таксі, метро)
- **наяўнасць у слове літары ф** (фасоля, фарба, Фёдар, фальклор);
- **спалучэнні бю, вю, кю, мю, фю ў каранях слоў** (бюро, бюракратыя, мюслі);
- **пачатковыя э, о і непрыставачнае а** (энцыклапедыя, эра, опера, ангіна);

-
- спалучэнні ге, ке, хе ў корані (кефір, агент, схема);
  - спалучэнне некалькіх галосных у корані (біялогія, дуэт, ідэал);
  - цвёрдыя зычныя д і т у спалучэннях дэ, тэ, ды, ты, зацвярдзелы ц (дэтэктыў, дыстанцыя, дыван, тыгр, цыркуль, цырк);
  - прыстаўкі а–, ант(ы)–, архі–, контр–, рэ–, дэ–, дыс–, амфі– (антыцаркоўны, архіварыус, контрыгра, рэвалюцыя);
  - суфіксы –ізм– (–ызм–), –іст– (–ыст–), –ір– (–ыр–) і інш. (абстракцыянізм, арганізм, антаганіст)

Правапіс спалучэнняў іе (ые), ія (ыя), еа (еа) у запазычаных словах

Спалучэнне ў рускай мове	У пачатку слова		У сярэдзіне слова		На канцы слова
	Пад націскам	Не пад націскам	Пад націскам	Не пад націскам	
ІО	ІО Іон Іосіф	ІА іанізацыя Іарданія	ІЁ аксіёма патрыёт	ІЯ біялогія бібліятэка	ІА трыа Токіа
ІА	ІЯ піяніст, мемарыял (пасля зацв.), дыялог (пасля цв.)				
ІЕ	ІЕ гігіена, дыета (пасля цв.), абітурыент (пасля зацв.)				
ЕА, ЕО	ЕА, ЕО Неапаль, рэаліст (пасля зацв.), фразеолог				

Праваліс спалучэнняў йо, йе

- Спалучэнне [йо] пад націскам абазначаецца літарай ё, а не пад націскам я: ёд, раён, маянэз, раяніраванне.
- Спалучэнне [йе] абазначаецца літарай е: фае, канвеер, феерверк.

Правапіс у і ў

Ў пішацца:

- Не пад націскам у пачатку слова, пасля слова, якое заканчваецца на галосную (ва ўніверсітэце, для ўніверсальнага).
- У сярэдзіне слова пасля галосных перад зычнымі: аўдыя, паўза. Выключэнне – словы **трыумфальны і траур.**

У пішацца:

- На пачатку ўласных імёнаў (Увільям, Усад)
- Пад націскам у сярэдзіне слова (аул)
- Калі запазычанае слова заканчваецца на –ус, -ум (страус, рацыум).
- На канцы запазычанага слова ў адпаведнасці рускаму «у»: шоу (але шоўмен), фрау.

Іншыя правілы:

- **-ель і -ер** на прыканцы запазычаных слоў перадаюцца як **"-аль"** і **"-ар"**: камп'ютар, лідар, шніцаль (выключэнне - афіцэр, а таксама ўласныя імёны: Лютэр).
- Напрыканцы **нязменных** словаў, якія заканчваюцца на **"э"**, **"е"** пасля ўсіх зычных, акрамя **"к"** і **"л"** будзе пісацца **"э"**: кафэ, бізэ, Алізадэ.
- Некаторыя словы пішуцца згодна з **літаратурным вымаўленнем**: інтэрнэт, менеджмент

Практыка

1. Падбярэце беларускія адпаведнікі да запазычаных слоў

Антракт
Дыскусія
Афіша
Мемуары
Інцыдэнт

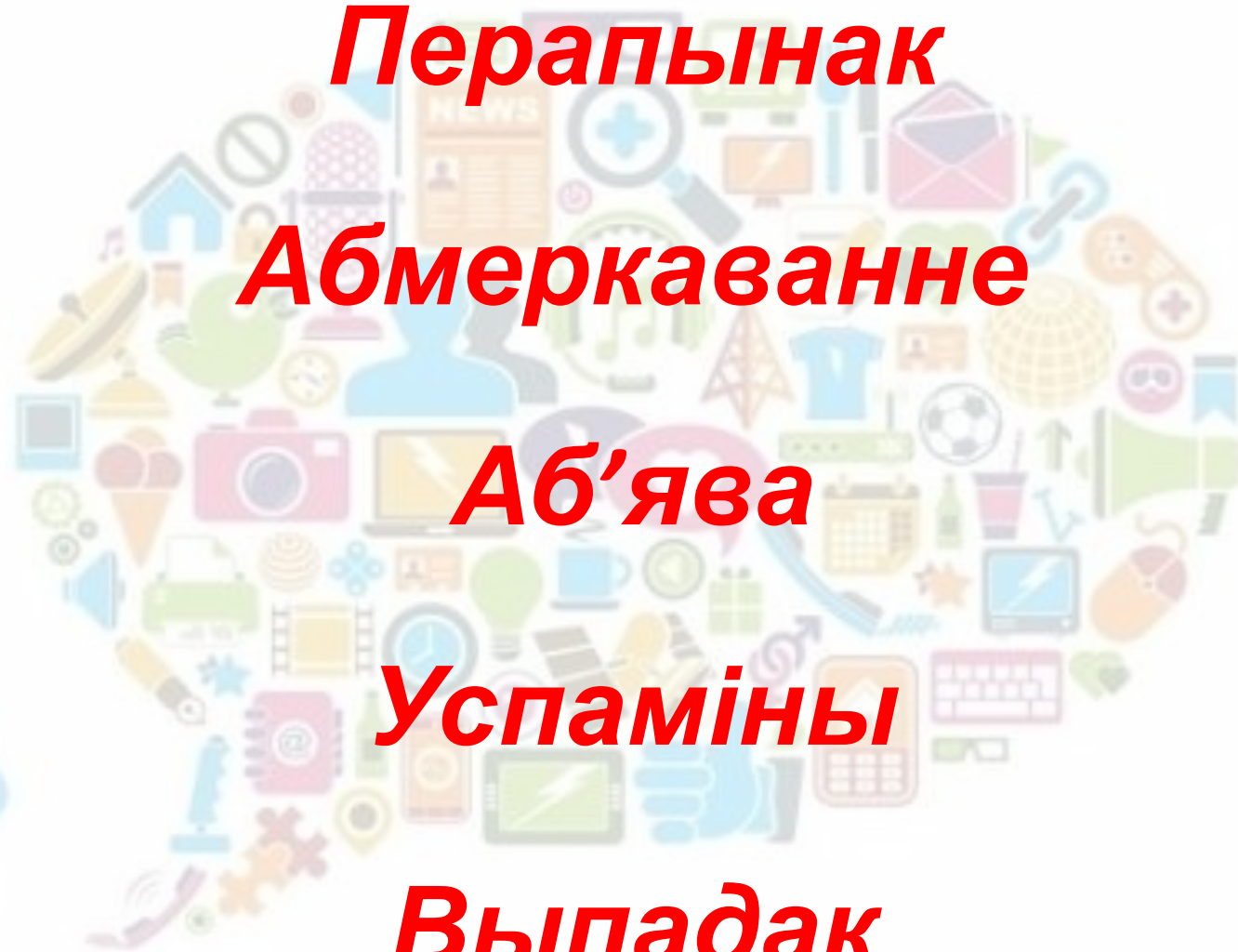
Перапынак

Абмеркаванне

Аб'ява

Успаміны

Выпадак

Лозунг

Бар'ер

Аварыя

Турыст

Асістэнт

Заклік

Перашкода

Крушэнне

Падарожнік

Памочнік

Іронія

Аналогія

Імітація

Рэстаўрацыя

Флора

Насмешка

Падабенства

Падробка

Узнаўленне

Раслінны свет

2. Напішыце словы па- беларуску

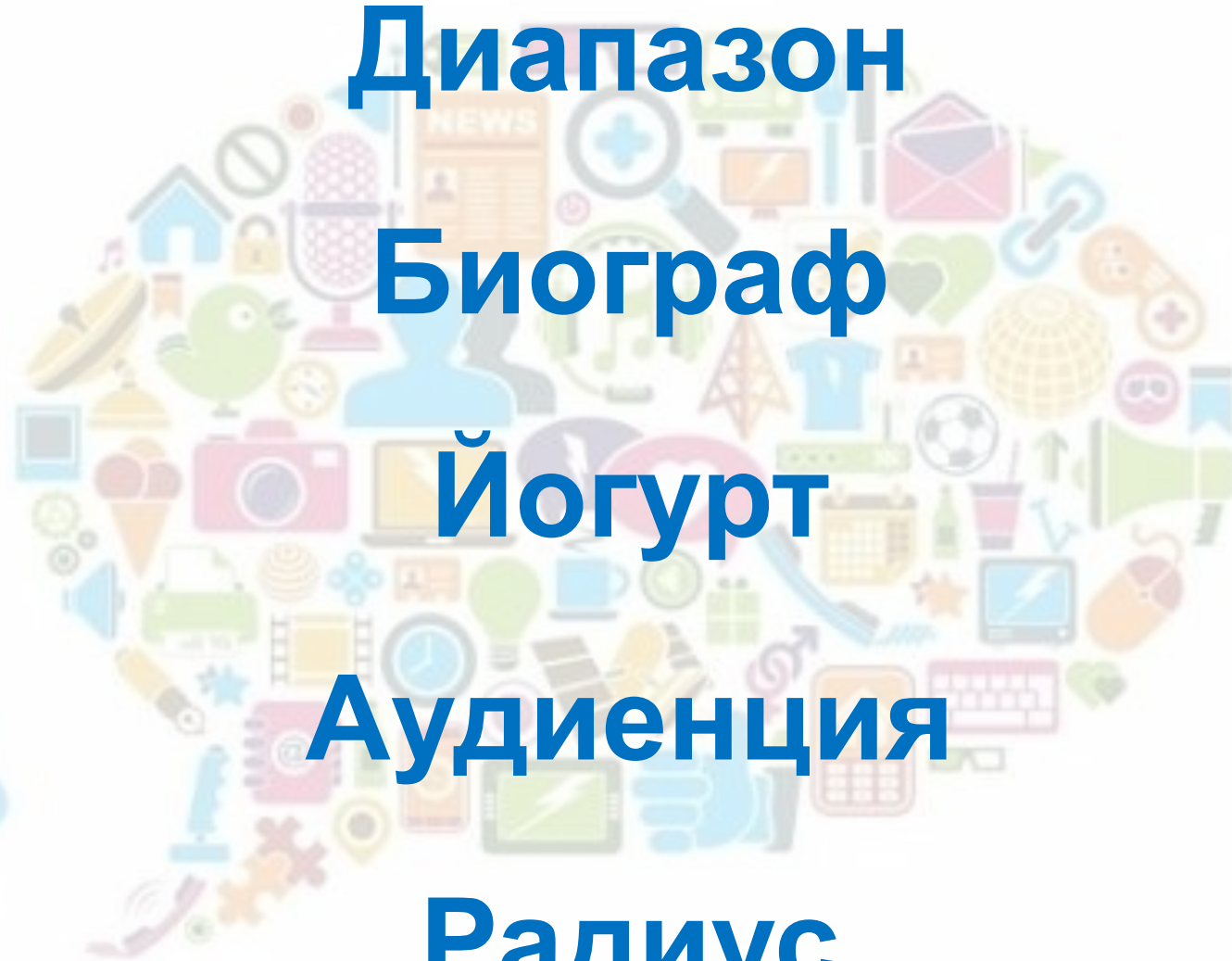
Диапазон

Биограф

Йогурт

Аудиенция

Радиус

Дыяпазон

Біёграф

Ёгурт

Аўдыенцыя

Радыус

Кафе

Менеджмент

Опиум

Токио

Районный

Кафэ

Менеджмент

Опіум

Токія

Раённы

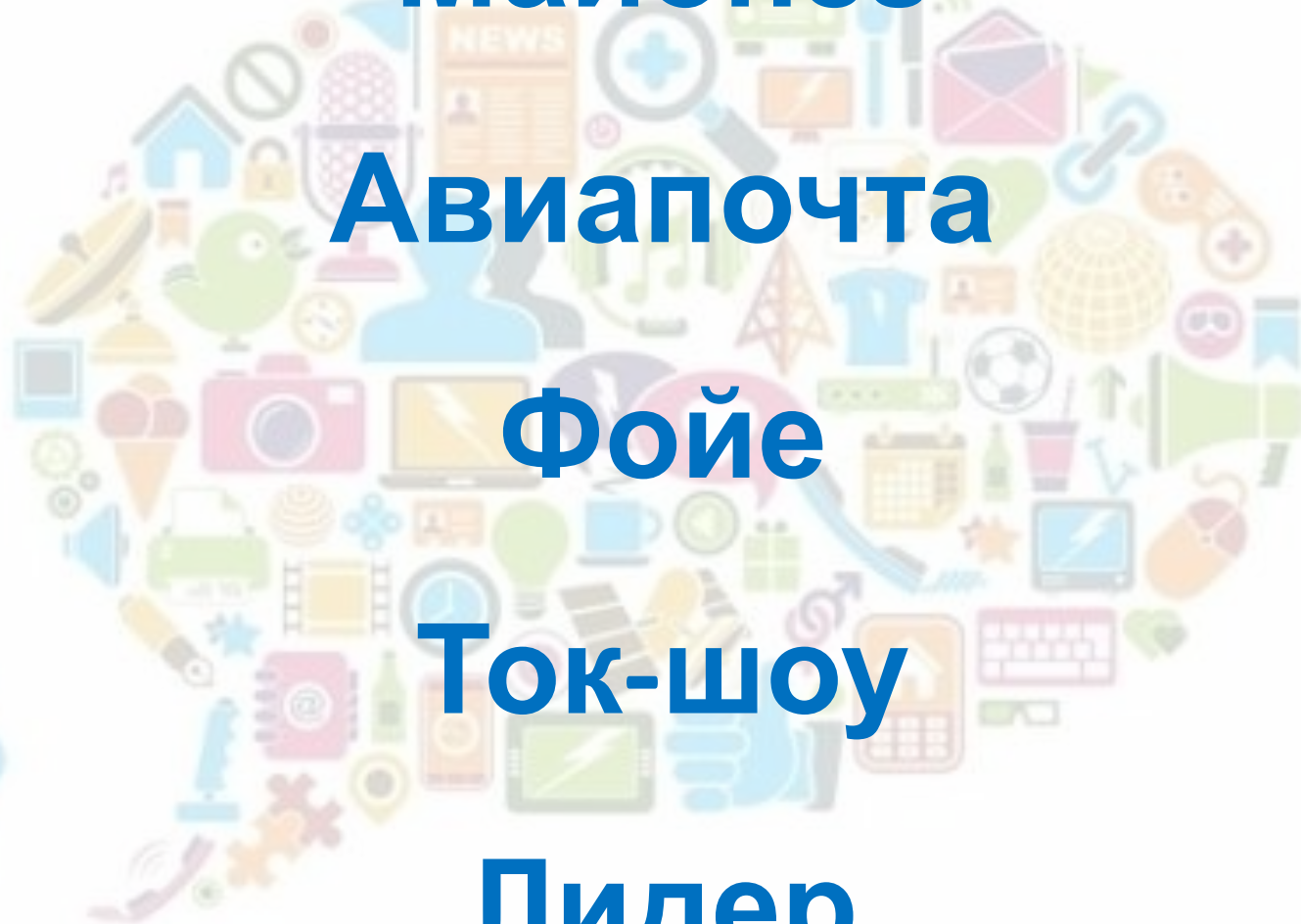
Майонез

Авиапочта

Фойе

Ток-шоу

Лидер

Маянэз

Авіяпошта

Фае

Ток-шоу

Лідар

МОВА НАНОВА

САЛІГОРСЬК